

זה ועתה

עדות חקר עיון

האם היה מעין משיח?

מרד ברייכובא / מוקדמים חדשים / עורכים: אהרן אומנהיימר, אוריאל רפפורט / הוצ' המרכז לחקר אי"י ויישובה של יד ברצבי ואוניברסיטת סאות ת"א והיפח, תשמ"ד, 254 עמודי עברית.

לפני שנתיים ימים לערך (31 במארס - 1 באפריל 1982) התקיים באוניברסיטת חיפה כינוס מדעי בנושא מרד ברייכובא מטעם המרכז לחקר אי"י ויישובה של יד ברצבי ואוניברסיטאות חיפה ות"א. בימים אלה הופיע קובץ המחקרים שהוצגו בכינוס זה.

מה שהצדיק כינוס זה כמו ספר זה על מרד ברייכובא (132-135 לסה"נ) הם המימצאים הארכיאולוגיים המיוחדים הק" שורים במרד שנחשפו כעשרות השנים האחרונות. ומדובר בשרידים ובתעודות שנמצאו במרכז יהודה, והבולטים בהם הן אגרות ברייכובא, וכן מחילות, מע" רות ומערכות כסחור, המתקשרות למרד. בקובץ לפנינו מחקרים מאליפים העוס" קים לא רק במרד עצמו או למה שאירע בארץ לאחר מרד ברייכובא הוא בר" כויבה, כי אם גם לשאלת ייחוסו של ברייכובא עצמו, שהרי המסורת בירו" שלמי אמרת: "תני ר' שמעון בר יוחאי: עקיבא רבי היה דורש / דרך כוכב (מעקב, דרך כוכבא מעקב / רבי עקיבא כ"י דעה חמי בר כוכבה הוא אמר / דין הוא מלכא משיחא".

אם ראה ר' עקיבא בכרייכובא מעין משיח, לא היה רואה זאת אלא אם כן היה ברייכובא צאצא למשפחת דוד המלך. נמצא כאן בנד מחקרים היסטוריים, ארכיאולוגיים, דמוגרפיים ועוד גם דיון בתואר "נשיא" והרקע דתי-אידאולוגי למרד, כן נלמד על מלחמת ברייכובא לאור המסורת התלמודית ועוד.

כותבי המחקרים הם: ישראל בן-שלום, דליה בן-חיים סריסון, מרדכי א' ראבילו, יהושע אפרון, בנימין איזק, דוד גולרבי, אטן רפאל ינקלביץ, אהרן אומנהיימר, שמעון אלבלאום, עמוס קלוגר, אריה קינדלר, זאב ספראי, יהושע שורץ, יסעי יהו גפני, רבקה שיסמן-דדוקר וביבליור גראפיה למרד של מנחם מור ואוריאל רפפורט.

אנחנו, הילדים של

ביאליק

אוריאל אופק / נוסות ת"י / פועלו של ביאליק בספרות הילדים / הוצ' את דברי ירושלים ת"א, 1984, 208 עמ'.

בזמן הקרב ימלאו חמישים שנה ליום מותו של ה.ג. ביאליק, מאת, בעצם אלפי מאמרים ומחקרים, ספרים ופרשנויות יוחזו עד היום לביאליק המ" שאר הלאומי, הליריקן, האפיקן, גם ל- ביאליק שהקדיש כה הרבה מזמנו, הן בכתיבה, הן בכינוס והן בעריכה ובי הרגום - לילדים.

ספרו של אוריאל אופק בהחלט מתקן חסר זה, ובנוסף על הסקירה המרהקת של עבודת ביאליק בתחום זה, לכד ובי עזרת יידיש סופרים כשי בניציון וייח רכניצקי עיטם עבד על סיפורי המקרא לילדים (עם רבניצקי יצר, כידוע, את ספר האגדה), על עבודתו בשוחפות עם מאיירים תחום זיידמן-פחודי או נחום גוטמן, בנוסף לתיאור החיבה ששררה בין ביאליק ובין הילדים - שעל כך

ספרית מעריב עטיפה: אמי רובינצר

סופר בדבריהם של סופרים מן התקופה - יש כאן לפנינו ספר קריאה מרתק ובו מובאות משיירי ביאליק לילדים, הש" וזאות של הרגום שעשה ביאליק מידיש לעברית, תצלום כתבי-יד, הערות, מסמ" כים, מובאות ועוד.

פרק מיוחד מוקדש כמובן ל"שירים ופזמונות לילדים" של ביאליק, שהיה (ועודנו) אחד הספרים היפים ביותר ליל- דים שהופיעו בארץ.

מחקרו המצויין, הרחב, של אוריאל אופק, היה בשבילי גם ספר קריאה מרתק, ממנו יכולים ליהנות לא רק מלמדים ומרצים, חוקרים ומתעניינים, אלא כל מי שאוהב את ביאליק באמת.

אנב, שם הספר מיוחד ומקסים.

איש, צעירי ציון

משותח עם המשורר

שמעון ראבידוביץ / שיחותיו עם ביא" ליק / ההדירו מכתביד והוסיפו סבוא הערות בנימין חיי ראביד ויהודה פרידלנדר, הוצ' דברי ים ת"א, 158 עמ'.

ספר נוסף שעניינו ביאליק כמשותח, כאיש-רעים להתרועע, הופיע עתה במה" דורה מכתביד בתוספת מבווא הערות, זה ספר השיחות של שמעון ראבידוביץ עם ביאליק. ראבידוביץ הכיר את ביאליק בכרליו, אליה הגיע לאחר לימודים ופעיר לוח ציונית מגוננת ("צעירי ציון") כי ביאליסטוק. ראבידוביץ היה מורה, ציר מפלגת צעירי-ציון לועד הקהילה הדמו" קראטי בעירו. הוא הגיע לכרליו כדי לרכוש השכלה כללית בנוסף לזו היה" דית.

בכרליו התודע גם לשרניחובסקי שי מאוחר יותר עבד ביחד ב"התקופה".

ראבידוביץ רשם את שיחותיו עם ביא" ליק בפריטיפרטים ומתוך שיחות אלו אנו למדים לא רק את יחסו לספרים ול- סופרים, ליהודים שבשורה וכדומה, אלא גם את פירושו והסבריו של ביאליק לשיירו שלו, לרקעם וכדומה, יחסו ל- לשון, לפירושי המקרא ועוד ועוד.

לכד מן השיחות נמצא כאן חילומי אני רות בין שמעון ראבידוביץ הצעיר ו- ביאליק הבוגר ממנו וכן את מסתו המעני יינת של ראבידוביץ, הצעיר מישראל".

לספר זה תרמו, כמובן, הרבה בנימין ראביד שכתב את הרקע ההיסטורי ל- שיחות ויהודה פרידלנדר שהביא את הרקע הספרותי וכן הערותיהם המאלפות לכל האמור בספר זה.

איך אומרים זאת

בצרפתית?

מנחם בנית Dictionnaire Française / Hébreu / ארבעה כרכים, 4736 טורים, הוצאת מסדה, ת"א.

מונחים לפני ארבעת הכרכים של המי" לון הצרפתית-עברי החדש של מנחם בנית ואין מאושר ממנו. לא מפני שחסרו עד כה מילונים, אלא משום שזה, על ארבעת כרכיו ואלפי טורים, הוא המלא והמשלם מכולם. מבחינת כמותו ודאי וודאי. כמי שהלשוני הצרפתית שגורה בסיו והוא עושה בה, לפתים מוזמנות, שימוש הרי כאן, במילוניו של בנית, אפשר לי למצוא הכל בכל. וקודם כל התרגום, הרגומה של מלה, או קבוצת-מלים, או פתגם, או משפט שגור - בכמה וכמה הקשרים. יחרי-עליכן, כאן ניתן למצוא הרגום למלים מכל הרבדים הלשוניים של השפה הצרפ" תית, מן הביטויים הקלאסיים ועד הארגו, הוא הסלנג, העגה הצרפתית.

ועדיין לא אמרתי על הפונטיקה. בנית מביא כאן את התעתיק הפונטי של המ" לים - כך שהמחפש ידע לא רק לקרוא אותו בעינו, אלא ידע גם כיצד לבטאן. נמצא כאן משליי-עם, מליצות, אימרות, אפילו כאלו שאינן קשורות ליהודים בלבד.

היפשותי, דרך משל, מה שידוע לי כארגו מוכר: "גודאס" - ואכן, מצאתי כאן, "גודאס" - נעל. ועוד מלת ארגו כמו, "באניולי" וכדומה: מכונית ישנה, "סראנסה" שכזאת. וככו, כן, היא כאן.

כמובן כל ההקשרים של ה"Coupe" - שהיא גם גביע וגם גזירה (במובן של אופנה) וגם בהטייה, "לכסחי", הכל, הכל כאן.

ארבעה כרכים שלא היה כמותם עד כה. תענוג אמיתי.

למנחם בנית עצמו זכויות רבות כי ראש המחלקה ללשון ולספרות הצרפתית באוניברסיטת ת"א ולא רק זאת.

מותו של עושה-שלום

עודד גרנות, ז'ק רייניץ / היום בו נרצח סאדאת / הוצאת ספרית מעריב, 1984, 171 עמ'.

ב"6 באוקטובר 1981 נורה נשיא מצרים אנוור סאדאת למוות. כיום הנה, בשבתו על גמח הכבוד של המצעד הצבאי החפריץ אחד מקבוצה אל הבמה. סאדאת נפל. ראיו זה בטלוויזיה. באותו יום הרעברה לקולונל קדאפי שלים לוב ההודעה על ההתנקשות. לשמחתו לא היה גבול. "סוף" סוף עשינו זאת... ואת היתה תגובתו. ואילו במשפטם של המתנקשים טענה ההגנה שהנאשמים שפעלו במיצעד הצבאי עשו זאת מתוך הכרה ומניעים דתיים עמוקים. הסניגור ניסה להוכיח כי סאדאת היה לא רק כוסר באיסלאם, אלא גם שלים שפעל בניגוד לאינטרסים של ה" מדינה.

הנאשמים עצמם אמרו על סאדאת כי הוא "רק הפמד פנים. רק רצה להופיע כשלים מוסלמי ובעצם - צחק על כולנו" (סגן חאלד איסלמבולי), או: "אין מקום להשוואה בינינו לבין מהפכת תומיני. תומיני רחוק מיישום ההלכה האיסלאי מיה, כיוון שהוא שיעיר (עבד אלי-חמיד). על היום שבו נרצח סאדאת כותבים עודד גרנות וז'ק רייניץ, אך לא רק על היום הזה עצמו ה"6 באוקטובר 1981, כי על מה שקדם לו בתסיסה ועל אשר בא אחריו.

סיפורת

בלפור נוסע לאמריקה

חנוך ברטוב / באמצע הרומן / הוצאת עם עובד, ספרית לעם, 1984, 381 עמ'.

ברגע זה אני כותב התרשמות מהירה

מאוד על ספר שאני שקדע בו זה ימים אחדים וטרם סיימתי קריאתו: "באמצע הרומן" של חנוך ברטוב. אפשר הייתי דוחה כתיבת המלים האלה - אלא שבי עתון אנו עוסקים, וכעתון יש לומר דברים במהירות. אחרי-כך תבוא הביקורת ותעשה את שלה.

הגיבור שחיו וספרו, ספרו וחיו משור כתיבים לנגד עינינו, סהלכן של שנים, מורכבותו של אדם מסוכסך עם עצמו, שחי עם התקופה ובעצם אינו חי בתוכה - הוא בלפור שריב. תליאביב. מעט מאוד יצא החוצה, אל העולם, הוא נוטל שנת שבתון מעבודתו כעורך-ספרותי על- מנת לכתוב ספר. לפתע באה הצעה, לנסוע לשלושה שבועות לארצות-הברית, למסע הרצאות בקספוסים. מבחינה נס" שית אין בלפור מוכן לכך. הוא יהיה באמצע הרומן, באמצע הכתיבה, שלושה חודשים לאחר שהתחיל בה. תמר רעייתו סבורה שאין זה רע. זו הודעתה לראות את הבת, ענת, היורדת.

בלפור שריב נוסע. שלושת השבועות מתארכים מאוד.

ספרו של ברטוב הוא הרומן על הרומן. הכותב, ה"היסטוריון", בעזרת קאסטות שנשארו (באנגלית) משכחה, כאמור, את החיים ואת הרומן של בלפור שריב.

האם יצליח בנו לשחזר את כל האמת, את כל הלבטים, את כל הנפילה הגדולה שלו, של בלפור, שהיא נפילה כמעט סימפטומאטית של בני-הדור, בני דור תשי"ח?

התשובה סמונה ברומן ייחודי זה, ש" עניין אותו יותר מכל שכתב עד כה חנוך ברטוב. ספר מרתק.

סלון רוח, בחורה

משוחררת

כריסטיאן רושפור / שיר לסופי / מצרפתית: אביטל ענבר / מתעדן קוראי מעריב, סידרת סיפורת (עורך: א. יור), ספרית מעריב 1984, 177 עמ'.

כשהופיע הרומן הראשון של כריס" טיאן רושפור, "מנחת הלוחם" הוא עורר תגובות עזות. סופרת חשובה נולדה. אחריו בא ספר זה, שתרגומו המדוייק נדמה לי, "חרוים לסופי" - ולשם אין קשר לעלי" לה - שאף הוא, למרות הקלילות הכב" יכולית של כתיבתו ספר לוחם הוא. ספר סמיניסטי, אנוסי, שעניינו שיתורה של האשה המודרנית, שיתורר אמיתי. במרכז העלילה סלון רוד. כחורה. מציירת. נרי" קה פחות או יותר, אך דווקא היא מתאהבת בסיליס הבורגני. (מכוניות, רהיטים, קרי שוטי"בית, אופנה - דברים שעומדים במרכז המייס). חתונה בכנסייה. סעודת עם המשפחה. יש לבחור וילונות, לקנות, סתם כך, פסנתר.

אבל באמצעה של ההתברנות חשה סלון עצמה, ואולי גם מתוך שיחותיה עם ג'וליה ואהבתה-לא-אהבתה אל זיאן-ספיר, שהיא מתכחשת אל גורלה כאשה. רושפור, כי פיסקה חדה כוחבת, שמה בפיו סלון, ש" "אתה הנגזרת של חיי הנישואים זו היצירות הבעלי".

החיים נמשכים, מכוניות, להחליף, זיאן ספיר (עיטו בגדה בפילים) נוסע במה" רות, עושה תאונה, נפצע. הקורבן: חבר" תה ג'וליה.

סלון משתנה. בעקבות זאת ואולי מתוך עיקשות פנימית חשובה היא שבה ומש" תהררת, הוסכת להיות מה שהינה באמת: אשה משוחררת.

רומאן יפהפה שנכתב ב"1963 ולשמחתיה ראה סוף-סוף אור בעברית בתרגומו הנאות של אביטל ענבר.